

Wstęp

W okresie trwania Olimpiady przedstawiamy Państwu zbiorową monografię zatytułowaną: *Wartości olimpizmu w edukacji szkolnej i akademickiej*, pozostającą w relacji do **Ogólnopolskiego Sympozjum Naukowego SALOS 2024 r.** – jako materiał do wymienionego Sympozjum. Kontynuując powstałą już tradycję SALOSU z poważnym dotychczasowym dorobkiem także publikacyjnym, w roku bieżącym wpisujemy się tematycznie w rozpoczęty pierwszy rok trwania XXXIII Olimpiady, co stało się wyzwaniem do podjęcia refleksji nad wartościami olimpizmu i ich obecnością w edukacji szkolnej i akademickiej.

Oczywiście wartości olimpizmu oraz ich obecność w edukacji szkolnej i akademickiej można rozpatrywać w wielorakich wymiarach i z różnych pozycji. Jak słusznie zauważa jednak Teresa Hejnicka-Bezwińska, w każdym dyskursie pedagogicznym, ważne jest pytanie o „miejsce, z którego się mówi (...), a jasna i czytelna definicja sytuacji uprawomocnia cały wywód”¹. Miejsce tej publikacji wyznacza natomiast to stanowisko, które charakteryzuje Salezjańską Organizację Sportową (SALOS) i w którym w myśl założeń personalizmu uznaje się, że to „człowiek jest celem, a sport tylko jednym ze środków by doń dotrzeć”².

Chociaż termin *olimpizm* nie występował w starożytności, to jednak jego korzenie są upatrywane w starożytnej Grecji, gdzie odnotowuje się pierwsze poświadczone źródłami igrzyska w 776 roku p.n.e. w mieście Olimpia,

---

¹ T. Hejnicka-Bezwińska (1995), *Racjonalność pedagogiki*, Bydgoszcz, Wydawnictwo Uczelniane WSP w Bydgoszczy, s. 15.

J. M. Cygan (1994), *Personalistyczna etyka sportu*, w: M. Barlak (red.), *Personalistyczna wizja sportu*, Wydawnictwo Salezjańskie, Warszawa, s. 53.

położonym w zachodniej części Peloponezu. Ostatnie tego rodzaju igrzyska odbyły się natomiast w 383 roku n.e. Istotą takich igrzysk była rywalizacja, a nie samo zwycięstwo, dlatego też wiązał się z tym wydarzeniem określony etos, który ustanawiał nawet zasady surowego traktowania nieuczciwych zawodników.

Dla edukacji i pedagogiki ważne staje się powiązanie idei starożytnych igrzysk, które miały charakter święta religijnego ku czci Zeusa, ze starożytną ideą *kalokagatii*, czyli harmonijnego połączenia piękna ludzkiego ciała z dzielnością i dobrocią moralną.

Wydarzenie takie posiadało swoje implikacje społeczne a nawet polityczne, z których warto wskazać na obowiązujący w czasie trwania igrzysk pokój (*ekecheiria*) wymuszający zawieszenie wszelkich konfliktów.

Chociaż sama idea turniejów, czy współzawodnictwa, obecna była w kolejnych epokach, a chociażby w średniowieczu znane były i praktykowane turnieje rycerskie, to jednak czasy nowożytne także i w tym względzie niosły duże zaniedbania, dlatego też po piętnastu stuleciach pojawiają się próby zorganizowania nowoczesnego turnieju sportowego m.in. w 1850 w Wielkiej Brytanii (Wenclock Olympian Games), czy w 1859 roku I-sze Igrzyska Nowogreckie w Atenach o charakterze bardziej rozrywkowym niż moralno-wychowawczym.

Dopiero francuski historyk i pedagog **Pierre de Coubertin (1863 – 1937)** sięgając do idei starożytnych, wskazuje na sport jako na uniwersalną metodę wychowania współczesnego człowieka, przyczyniającą się do kształtowania uczciwości, sprawiedliwości oraz wytrwałości. Promocja wychowawczej roli sportu, uprawianego według zasad fair-play, bez jakiegokolwiek dyskryminacji, podejmowana od 1892 r., gdy po raz pierwszy w Paryżu ogłoszono powrót do olimpijskiej przeszłości oraz gdy powołano w 1894 r. Międzynarodowy Komitet Olimpijski – dało początek idei olimpizmu. Pierre de Coubertin wskazywał na zamysł mesjanistycznej odnowy moralnej i fizycznej ludzkości, jaka miałyby się dokonać przez udział w wielonarodowym ruchu olimpijskim. Posługując się argumentacją historyczną, etyczną i filozoficzną, Pierre de Coubertin swoje *credo* zawarł w *Pedagogice sportowej (Pédagogie sportive*³) i w wielu tekstach poprzedzających jej publikację, chociaż sam nie zdefiniował samego pojęcia *olimpizmu*, wskazując, że jest to nade wszystko pewien stan ducha, a w 1920 r. nadał mu nazwę „neo-olimpizmu”

Definicja „olimpizmu” wypracowana w *Karcie Olimpijskiej* z 1991 r., przytaczana i cytowana przez Autorów poniższych tekstów wskazuje, że jest to „filozofia życia wyrażająca i łącząca w wyważoną całość wartości ciała, woli

---

³ P. Coubertin (1922), *Pédagogie sportive*, Paris, Les Éditions G. Cres et C.

i umysłu” Skoro działanie związane z olimpizmem jest celowe, to posiada ono swój cel, swoje ideały i wartości. Łącząc sport z kulturą i wychowaniem, „olimpizm dąży do stworzenia drogi życia opartej na radości znajdowanej w wysiłku, wychowawczej wartości dobrego przykładu i na szacunku wobec wartości uniwersalnych i fundamentalnych zasad etycznych” Bardzo ważne staje się określenie celu olimpizmu, który w *Karcie Olimpijskiej* ujęto jako: „włączenie sportu do służby w harmonijnym rozwoju człowieka i zachęcanie do budowy pokojowego społeczeństwa zainteresowanego zachowaniem ludzkiej godności”⁴.

Już powyższe stwierdzenia wydają się uzasadniać wybrany na rok 2024 temat Ogólnopolskiego Sympozjum Naukowego SALOS: *Wartości olimpizmu w edukacji szkolnej i akademickiej*. Taki temat został podyktowany aktualnym czasem, w którym przeżywamy inaugurację i pierwszy rok Olimpiady, który jest szczególnym czasem dla całej społeczności ludzkiej mającej okazję do ponownego ożywienia i podjęcia w obecnej sytuacji wartości związanych z olimpizmem.

Oczywiście pozostaje problemem samo rozumienie pojęcia „wartości”, które należałoby też odnieść do rozumienia *Olimpiady* i korzyści z nią związanych. Służy takiemu namysłowi swoista hermeneutyka wartości olimpizmu uwzględniająca nie tylko przeszłość, ale także próby odczytywania tych wartości w obecnych czasach. Tego rodzaju namysł podejmuje jedenastu Autorów w swoich artykułach, które zwłaszcza ukierunkowują się na rzeczywistość edukacyjną na każdym jej etapie instytucjonalnym szkolnym i akademickim. Stanowią one zatem bardzo cenny efekt namysłu i włączenia się do debaty na temat wartości olimpizmu dla edukacji szkolnej i akademickiej w obecnych uwarunkowaniach społecznych, kulturowych, światopoglądowych, a na szczególną uwagę zasługują teksty prezentujące „dobre praktyki” współcześnie realizowanej edukacji w związku z wartościami olimpizmu.

Charakter teoretyczno-praktyczny publikacji jest kontynuacją tradycji związanej z cykliczną historią Sympozjów Naukowych SALOS, które owocowały publikacjami wybranych tekstów stanowiących następnie wprowadzenie do sympozjalnej debaty. Tak jest także z obecną publikacją przygotowaną w oparciu o nadesłane wybrane teksty Autorów, a jej strukturę ujęto w trzech częściach: filozoficzno-antropologicznej, aksjologicznej i praktycznej:

---

⁴ Zob. A. Pawłucki (2007), *Osoba w pedagogice ciała. Prawo pokoju olimpijskiego*, Gdańsk – Olsztyn, OSW.

I. CZĘŚĆ PIERWSZĄ: FILOZOFICZNE UJĘCIE OLIMPIZMU niosącą wsparcie teoretyczne w lekturze zjawiska olimpizmu tworzą:

Ks. prof. dr hab. Marian Nowak w swoim artykule: *Olimpizm jako dobro obiektywne czy rzeczywistość wartościowana?* – już przez sformułowanie tytułowe w formie pytania ukierunkowuje się na samą kategorię „olimpizmu”, którą analizuje w kontekście historycznego procesu rozwoju rozumienia słowa „wartość”, pojawiającą się dopiero pod koniec XIX w. wraz z rozwojem klasycznej ekonomii politycznej. Posiadając dość krótki rodowód sięgający do dziewiętnastowiecznego kantyizmu, *wartości* wiążą się z ludzkimi wyborami, ze zmiennością związaną z procesami rynkowymi, a takie ich rozumienie rodzi trudności z odniesieniami także w naszym przypadku do olimpizmu, do niezmiennych praw natury, czy zestawianiem ich z Platońskimi ideami dobra i zła. Autor poszukuje koncyliacyjnego powiązania tych stanowisk odwołując się do mądrości chrześcijańskiej;

Prof. dr hab. Andrzej Pawłucki w tekście zatytułowanym: *Z lekcjonarza olimpizmu: – trzy stadiony, trzy sensory agonu*, bardzo kompetentnie i erudycyjnie wprowadza nas w samą problematykę *olimpizmu* i wnosi pomoc w podjęciu refleksji nad olimpizmem w obecnym czasie. Autor wyjaśnia w tekście kategorię „lekcjonarz olimpizmu” zastosowaną w tytule i ukierunkowuje swoje wyjaśnienie nawet dla „niewtajemniczonych nauczycieli i ich uczniów, którym należne jest poznanie prawd olimpijskiego logosu”;

Ks. prof. UAM, dr hab. Maciej Olczyk w artykule: *Przymierze sportu i sumienia. Etyczne inspiracje antropologii olimpijskiej P. de Coubertina* kontynuuje te analizy związane z etycznym wymiarem sportu i z jego powiązaniem z sumieniem, koncentrując swoją uwagę na pismach samego Pierre’a de Coubertina, dla którego taki właśnie związek sportu z sumieniem i sumienia ze sportem był oczywisty;

Prof. dr hab. Wojciech J. Cynarski w artykule: *Sztuki walki dla pokoju. Pokój i dialog jako wartości w tradycyjnym ‘budo’*, podejmuje bardzo interesującą analizę wschodnich sztuk walki w kontekście idei olimpizmu, zwracając w tej analizie szczególną uwagę na wartości japońskiego *budo* w ich dzisiejszej adaptacji;

II. CZĘŚĆ DRUGĄ zatytułowaną: **AKSJOLOGIA OLIMPIZMU A EDUKACJA** charakteryzuje szczególne ukierunkowanie się na teorię wartości – począwszy od aspektów historycznego rozwoju tej problematyki, poprzez aksjologię pedagogiczną i aksjologię sportu. Problemy tego obszaru pedagogicznej aksjologii podejmują:

Ks. prof. UKSW, dr hab. Stanisław Chrobak w artykule: *Uczyć się, aby być – edukacyjne wartości sportu*, wskazuje na wieloaspektowość tej problematyki oraz wybiera edukacyjne wartości sportu, które implikują

kształtowanie osobowości człowieka, uwzględniające zarówno intelektualne, osobowościowe, jak i w ogóle bytowe aspekty, wyprowadzane od starożytnej *kalokagatia* i całej tradycji humanizmu, poszukując ich aksjologicznego znaczenia oraz podłoża – zwłaszcza etycznego;

Prof. UŁ, dr hab. Jolanta E. Kowalska w artykule na temat: *Wychowanie do odbioru widowiska sportowego poprzez sport i wartości olimpijskie*, podjęła bardzo interesujący i ważny problem przygotowania dzieci i młodzieży do odbioru widowiska sportowego i skorzystania z potencjału wychowawczego sportu i idei olimpijskich ze szczególną uwagą na edukacyjną wartość zasady *fair play*, w kształtowaniu odpowiednich postaw kibiców, minimalizowaniu chuligaństwa stadionowego oraz promowaniu etycznych zachowań;

Kolejny tekst autorstwa **Doktor Natalii Ruman**, zatytułowany: *Olimpizm – filozofia życia w harmonijnym i integralnym rozwoju ucznia*, wychodząc od roli filozofii, aksjologii i filozofii wychowania w tworzeniu teorii wychowania, wskazuje na uwarunkowania, potrzebę i możliwości realizowania olimpizmu pojmowanego jako filozofia życia i czynnik integralnego oraz harmonijnego rozwoju ucznia. Mowa zatem o wartościach olimpizmu, o promocji zdrowia i kulturze fizycznej, o olimpizmie jako postawie i filozofii życia, ale także jako o pewnej duchowości;

Na szczególną uwagę zasługują artykuły zamieszczone w tej części, a przygotowane przez najmłodszych Autorów, praktyków i pracowników naukowych w tej monografii:

- W artykule **Mgr Joanny Jastrzębskiej i Mgra. Bartłomieja Laska** zatytułowanym: *Etyczny wymiar pracy trenera w sporcie wyczynowym*, wychodząc od ogólnych podstaw czerpanych z etyki i moralności, nadających sens życia współczesnym sportowcom i olimpijczykom, Autorzy wskazują na szczególną rolę trenera w kształtowaniu wartości oraz prezentują wybrane aspekty pracy trenera z zawodnikami, czerpane z wyników badań innych autorów;
- także **Mgr Pamela Majzner** z Uniwersytetu Łódzkiego w artykule: *Przemoc stosowana wobec sędziów piłki nożnej w ocenie arbitrów*, prezentuje swój warsztat badawczy związany z badaniem problemów sportu. W świetle wyników własnych badań empirycznych przeprowadzonych metodą sondażu diagnostycznego, z zastosowaniem techniki wywiadu i kwestionariusza wywiadu skierowanych do czynnych arbitrów piłkarskich, Autorka wskazuje na inne ważne zjawisko przemocy wymierzonej w rolę oraz postać sędziego piłki nożnej ze strony także kibiców i w związku z tym porusza problem nauczania młodych kibiców właściwego zachowania na trybunach, wspierania zawodników swojej ulubionej drużyny i kultury kibicowania.

III. CZĘŚĆ TRZECIĄ zatytułowano: **WYBRANE DOBRE PRAKTYKI EDUKACJI OLIMPIZMU** i tworzą ją zorientowane praktycznie i pokazujące niektóre *dobre praktyki edukacji w wartościach olimpizmu* teksty Autorów ukazujących owszem tło teoretyczne podjętej problematyki, ale zwłaszcza przybliżających konkretne inicjatywy, działania, a nawet sposoby prowadzenia edukacji do wartości olimpizmu:

Prof. AWF, dr hab. Ryszard Bartoszewicz, w artykule zatytułowanym: *Idea Olimpijska w edukacji dzieci i młodzieży szkolnej*, przywołując poszczególne wartości olimpizmu, oraz Olimpijski Program Edukacji Wartości (OVEP), wskazuje na edukacyjny potencjał wartości idei olimpijskiej dla rozwoju zharmonizowanej osobowości, a zatem dążenia do równowagi między ciałem, wolą a umysłem, jak też podstawowe umiejętności jakie są kształtowane dzięki nim;

Dr Jolanta Derbich w artykule: *Edukować – to nauczyć i wychować. Edukacja olimpijska w kształceniu szkolnym i akademickim – prezentacja wybranych projektów własnych*, w ramach prezentacji „dobrych praktyk”, ukazuje praktyczne przykłady projektów zrealizowanych w środowiskach akademickich z zakresu edukacji olimpijskiej dzieci i młodzieży, zarówno szkolnej jak i akademickiej, pomocnych w dziele wprowadzania ich w wartościowe życie.

Wraz z narodzinami nowożytnego olimpizmu, tym bardziej odczuwamy potrzebę edukacji olimpijskiej, zwłaszcza w szkolnym wychowaniu sportowym na poszczególnych poziomach kształcenia, tym bardziej, że sam olimpizm jest ciągle mało znany zarówno dorosłym jak i młodzieży, a też w szkołach wyższych brakuje pedagogów zajmujących się kształceniem nauczycieli kultury olimpijskiej.

Ogólnopolskie Sympozjum Naukowe SALOS w szczególnym okresie trwającej XXXIII Olimpiady należy – w jej społeczno-przyczynowym wymiarze – do akademickiej edukacji olimpijskiej i szczególną jego wartością jest zaprezentowanie – jako podstawy debaty – niniejszej monografii. W związku z jej przygotowaniem, organizatorzy zaprosili nauczycieli akademickich, dydaktyków – autorów programów edukacyjnych, także *refleksyjnych praktyków*, celem podjęcia ponownego i pogłębionego odczytania potencjału aksjologicznego olimpizmu. W prezentowanej monografii o charakterze interdyscyplinarnym, znalazły się teksty przybliżające wartości olimpizmu w konwencji teologicznej, filozoficznej, socjologicznej, psychologicznej i pedagogicznej, w tym dydaktycznej i ufamy, że będą one wsparciem do dalszych przemyśleń i debat oraz inicjatyw na rzecz promocji wartości olimpizmu jak też zwłaszcza do uczestnictwa w Sympozjum Naukowym SALOS 2024.

Wszystkim Autorom, którzy przesłali swoje teksty do tej monografii bardzo serdecznie dziękujemy za podzielenie się swoimi przemyśleniami i wynikami własnych badań, a tym samym za już podjęty trud i wkład do naszej debaty w ramach Ogólnopolskiego Sympozjum Naukowego SALOS 2024 r.

Słowa szczególnej wdzięczności kierujemy pod adresem donatorów i współorganizatorów tego przedsięwzięcia zarówno wydawniczego – w związku z przygotowaniem monografii, jak i organizacyjnego – w związku zwłaszcza z Sympozjum. Słowa szczególnego podziękowania kierujemy do: Wydziału Nauk Społecznych KUL, Wydziału Nauk Pedagogicznych UKSW, Instytutu Pedagogiki KUL, Sekcji Pedagogiki Chrześcijańskiej KNP PAN, Komitetu Nauk Pedagogicznych Pan, Polskiemu Komitetowi Olimpijskiemu, Firmie Tarczyński S.A., Firmie Polskie Mięso i Wędliny „Łukosz”, OTSK.

ks. Marian Nowak i Andrzej Pawłucki